

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. IX. Romana Incendij. De eadem materia, de qua in præcedentibus; An scilicet, & quando conductor teneatur de incendio domus conductæ. Et quando Dominus de facto famuli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

pateretur incendium; Cum autem casus dedisset, quod vel ex aliquo instrumento igneo nuncupato *Razzo*, ut probabilius credebatur ex quadam ibi proxima solemnitate, vel ex scintillis, a ventorum vi trajectis per aliquas fenestrarum rimulas, ignis in fœno accensus esset, unde magnam incendium cum totali domus devastatione exortum est; Hinc proinde dicebam iuridice conductores de isto casu teneri stante dicto pacto, per quod locatrix timens de periculo ratione subjectæ materiæ sibi præcave-re voluit, obligando conductores ad maximam diligentiam, quod pactum præsertim cum dictis verbis adeo effrenatis, non simplicem, sed maximam diligentiam importantibus remaneret alias omnino otiosum & inane, nisi hanc faceret operationem obligandi conductores ex sola culpa de jure præsumpta, quæ dicitur levissima in omittendo, cum ea circumscripta conductor de omni alia teneatur, de lata scilicet & levi ex conducto, & de levissima in committendo actione legis Aquiliæ, ut in præcedenti; Pacta enim aliquid ultra juris dispositionem operari debent, quia partium intentionem arguunt aliquid plus addendi juxta *théor. Ba. in rubr. C. de contrahen. empr. nu. 6. Dec. conf. 273 nu. 3.* in his terminis *Gregor. dec. 278. nu. 2. Vermiglios. conf. 329. nu. 7.* attento præsertim illo verbo *maximam diligentiam*, quod utique ad aliud referri non poterat.

Agentes pro conductoribus, ad illorum culpam excusandam probare conati sunt eos ad scenile per menses non accessisse, illud semper clausum retinendo, credentes ita excludi illam ignis originem, quæ à lucerna per ipsos conductores tenta haberetur; Verum hoc potius retorqueri dicebam, atque hanc magnam negligentiam evidenter convincere culpam, seu exclusionem illius diligentie, ad quam nedum simplicem, sed maximam se obligaverant, quoniam ita videre non potuerunt aperturas, ex quibus ignis ab extra venire poterat, & periculo consulere; Et ita contra conductores per tres conformes sententiarum fuit per A. C. & alios Prælatos, licet signatura meo iudicio parum probabiliter causam appellationis, etiam commiserit cum clausula *confitio de tribus.* Unde puto quod causa sit concordata.

ROMANA

INCENDII.

PRO

ARCHICONFRATERNITATE SPIRITUS
SANCTI NEAPOLITANORVM.

CUM

LAURENTIO CASOTTO.

Casus disputatus coram V. Gerente & resolutus pro Archiconfraternitate.

De eadem materia, de qua in præcedentibus, An scilicet, & quando conductor teneatur de incendio domus conductæ. Et quando dominus teneatur de facto famuli.

SVMMARIVM.

1 Acti series.

2 Ignis presumitur ortus ubi primum visus est.

3 Origo ignis probatur per presumptiones.

4 Quomodo probetur quis sit incendiarius.

5 Regula est dominum non teneri pro famulo.

6 Fallit ubi culpa est circa opus destinatum.

7 Dominus sciens culpas famuli & non providens tenetur.

8 Quando presumatur quod famulus egerit actum culposum de mandato domini.

DISC. IX.

In ista facti contingencia, retentis pariter eisdem propositionibus supra in alia Romana incendiæ pro Cardinali Brancaccio disc. 7. firmatis, solam scilicet culpam à jure præsumptam, utpote importantem levissimam in omittendo aptam non esse ad condemnationem conductoris, ad refectio-nem domus combustæ, aliorumque damnorum, bene tamen sufficere culpam levissimam in committendo, multo magis levem & latam; Iusto cum sensu etiam veritatis credebam dictæ Confraternitati locatrici per Laurentium conductorem reficienda esse damnâ causata ex incendio exorto in quadam mansione, seu apotheca, quod totam domum superiorem devastavit.

Conduxit enim Laurentius quandam apothecam pro exercenda arte pastillorum, quam ipso alijs negotijs incumbente, ibi exercebat per Nicolaum fratrem jure famulatus dicto exercitio præpositum, qui juxta probationes in progressu causæ facta adeo imprudens erat, quod in ejusdem parvæ mansionis angulo, in quo nullus existeret caminus sæpe sapius ignem cum parvis stipulis vulgò nuncupatis *fascina* vinearum ita immoderate ignem accendere solitus erat, quod quandoque visæ fuerint scintillæ usque ad trabes ascendentes, & quod magis est relicta lucerna accensa prope canistros, in quibus pastilli aridi servabantur cum pagina, ac prope locum, ubi erant candelæ sebaceæ & stipulæ sulphureæ ibidem vendi solitæ; clausa apotheca de nocte consuetudinem habebat ad quandam proximam cauponam accedendi, ibique per horas comedendo, ludendo, vel alias conversando morandi; quamvis de periculo sæpius à vicinis monitus esset, unde ex causa dictæ lucernæ ita relicte circa quartam horam noctis; dicto Nicolao juxta consuetudinem in caupona permanente, ignis accensus est, qui magnum incendium cum totius domus superioris devastatione causavit.

Egit propterea locator coram V. Gerente contra Laurentium conductorem pro refectioe damnorum. Probatio enim originis incendiæ in dicta apotheca aderat, dum in ea primum visus est, unde non confitio originem habuisse ab extra, intrat præsumptio illum ibi originem habuisse *Bald. & Salicet. in l. qua fortuitis Cod. qui prior. in pigm. habeantur Alex. conf. 50. numer. 3. lib. 1. Gabr. conf. 159. num. 15. lib. 1. Rub. conf. 11. n. 163. Magon. dec. Florent. 111. numer. 6.* præsertim quia cum origo sit difficilis probationis, maxime de nocte per conjecturas & præsumptiones probatur *Bald. conf. 174. n. 2. volum. 2. Afflict. dec. 57. num. 3. Cyriac. contr. 3. 234. nu. 16. & controu. 235. n. 1. Farinac. qu. 110. n. 73. & 74.* Ipsaque rei evidentia ostendebat ignem aliunde venire non potuisse, non quidem ab extra, Tum quia apotheca erat bene clausa, itaut non adessent rimulæ, per quas scintillæ intrare poterint, Tum

Tum etiam quia de eo tempore nulla ibi proxima solennitas fuerat cum globis igneis vulgò *razzi* nuncupatis, ex quibus quandoque huiusmodi casus contingere solent; Neque venire poterent à parte superiori domus, quia cum ignis natura sit ascendere, & non descendere, ipsa pars superior solum cum-busta esset, non autem inferior, nisi ad summum post longam ignis moram, cum qua solarium penetrasset, unde à sufficienti partium enumeratione, concurrente potissime dicta causa proxima lucernæ prope materias adeo aridas, & combustibiles existens, probatio originis iudicabatur indubitata.

Et ex hoc resultabat etiam certitudo incendiarij, quia cum ipse solus ibi habitaret, juris præsumptione probata dicitur persona *Bald. conf. 442. lib. 3. Menoch. de arbitr. cas. 390. nu. 6. Ioseph Ludou. dec. Perusin. 25. nu. 9. Farinac. dicta quest. 110. nu. 144.* potissime dum hæc juris præsumptio ex pluribus alijs adminiculata erat, unde recte dici poterat probatio certa; Primum nempe ex dictis culpis præcedentibus, ex quibus præsumptio est casum provenisse *Farinac. dicta qu. 110. nu. 35. Rota dec. 246. nu. 1. cum seqq. par. 5. rec.* Secundò ex fama publica in ipso exordio immediate exorta; Tertio ex pluribus ejusdem Nicolai conquestibus, & confessionibus in ipsomet actu incendiij; Et quarto demum ex ejusdem fuga immediata.

His igitur constitutis, cum probationes percuterent personam Nicolai famuli jam absentis & inopis, cum quo inanis erat omnis actio, non autem illam Laurentij conductoris, cum quo lis agebatur. Hinc propterea tota hujus controversiæ disputatio restringebatur ad punctum; An dominus in proposito teneatur ex facto & culpa famuli, in quo regula est negativa ex plonè deductis per *Farinac. quest. 110.* Verum pro Confraternitate scribens dicebam in proposito casu dominum teneri, dum factum famuli culposi versabatur circa opus & ministerium, ad quod ab eodem domino præpositus seu deputatus fuerat juxta *text. expressum in l. servus servum §. fornacarius ff. ad leg. Aquili. Salicet in dicta l. que fornicus Cod. qui potior. nu. 7. Menoch. dicto cas. 390. nu. 19. Afflic. dec. 57. nu. 7. & ibi Vrsill. Magon. dicta dec. Florent. 111. nu. 32. Farinac. dicta qu. 110. nu. 122.* imputet enim sibi dominus, cur negligentem ac minus idoneum ministerio præposuerit.

Quam conclusionem facilius & absolute in proposito intrare dicebam, quia famuli culpa non fuit circa actum momentaneum domino ignotum, itaut iste quamvis diligentissimus paterfamilias ei occurrere non potuerit, sed habuit longum tractum successivum & quotidianum, Unde vel certa præsumptio resultabat super ejusdem domini scientia, dum fere quotidie ad apothecam accedere, ibique per aliquas horas morari solebat, Vel magna fuit ejus negligentia ignorare ac non advertere illas famuli culpas & imprudentias, quæ in vicinia erant notoriæ, & de quibus idem famulus pluries à vicinis monitus fuerat.

Hinc proinde intrare dicebam alteram conclusionem, quod dominus sciens factam culposum vel imprudens famuli, & non prohibens, videtur habere ratum ac esse particeps culpæ, *cap. Perrus de homicidio Afflic. decis. 82. num. 5. Grammat. conf. crimin. 8. nu. 3.* Et quod magis est, duæ aliæ concurrerant circumstantiæ, ipsius domini seu præponentis culpam omninò convincentes; Prima nempe, quod non agebatur de famulo ignoto & de recenti conducto, cujus mores dominus adhuc non

Cardin. de Luca de Locat. & Conduct.

benè expertus esset, unde excusari potuisset cum minus veris approbantium relationibus, ut frequenter contingit, sed de famulo qui erat ejus frater germanus, cujus mores & imprudentiam ex longæva conversatione optimè callebat; Et altera, quia factum culposum consistens in faciendo ignem cum stipulis seu fascinis pro pastillis exficandis redundabat in ipsius domini utilitatem, quoniam ita cum minori impensa & breviori tempore resultabat illa exficatio, quam alias in loco non habente caminum, dictæque ignis qualitati incongruo facere oportebat cum carbonibus, ex qua utilitate, concurrente præsertim tractu successivo, resultat mandatum præsumptum vel præsumpta-rati habitio *Afflic. dicta decis. 82. & ibi Vrsill. merque num. 7. Grammat. dicto conf. 8. nu. 3.* Et ex his juste ad prædicti conductoris condemnationem processum fuit, sed ob ejus inopiam effectus condemnationis remansit inanis.

ROMANA

REÆDIFICATIONIS.

PRO

SALAMONE CORCOS HEBRÆO,

CUM

IOANNE BAPTISTA NICOLINO.

Casus decisus per Rotam pro Salamone.

An Hebræus conductor ad longum tempus teneatur de ruina domus conductæ in toto vel in parte, itaut eam reficere debeat, vel potius cedat periculo locatoris.

SUMMARIVM

- 1 Acti series.
- 2 Periculum ruina est locatoris.
- 3 Obligatio conditionalis non est operativa nisi purificata conditione.
- 4 Reo sufficit vincere per non jus actoris non probantis ejus intentum.
- 5 In dubio contra se fundantem in pacto.
- 6 Quomodo cognoscatur causa ruina.
- 7 Causa proxima & immediata ruina attendenda est, non remota.
- 8 Quomodo damnatum ruina edificij reficiendum sit a damnificante.

DISC. X.

Locaverat Nicolinus usque ab anno 1578. domum positam in Ghetto ad longum tempus Salamoni Hebræo, in ea proinde acquirenti illud jus inquilinatus, quod inter Hebræos *Gazzaga* nuncupatur; Cumque conductor in dicta domo superædificaret, novum superius appartementum construendo, dictoque edificio se opponeret locator, deventum est ad concordiam, per quam conductor se obligavit ad damnum ruinae quæ ratione fabricæ per ipsum factæ vel faciendæ quodcumque contingeret; Cumque de anno 1659 ex ruina domus adjacentis, & præsertim muri divisorij, istius etiam

B 2

domus